

ΕΝΤΗΕΤΟ.31

16.11.1937: Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΓΚΡΙΝΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΩ Ο ΙΔΙΟΣ ΣΕ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ ΤΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΓΟΥΑΤΕΡΛΟΥ ΔΙΑΠΙΣΤΩΝΕΙ ΟΤΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΑΝΥΨΩΣΕΙ ΣΤΟ ΘΡΟΝΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ "ΑΝΔΡΑ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΜΕΤΡΙΟΥ ΚΑΙ ΔΟΥΛΟΝ".

Ο Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου της Εκκλησίας της Κύπρου και Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος ανέστειλε τις προσπάθειες εκλογής του νέου Αρχιεπισκόπου ύστερα από τη δημοσίευση δύο Νόμων με τις οποίες ο Κυβερνήτης επενέβαινε στα εσωτερικά της Κυπριακής Εκκλησίας και έσπευσε να ενημερώσει τον εξόριστο Μητροπολίτη Κερήνειας Μακάριο που ζούσε στην Αθήνα, για την ενέργεια του Σερ Ρίτμοντ Πάλμερ.

Ο Μητροπολίτης Μακάριος ενημέρωσε με τη σειρά του τον Τραπεζούντος Χρύσανθο που βρισκόταν στην Αθήνα και προσπαθούσε να εξασφαλίσει άδεια για να μεταβεί στην Κύπρο για να συμμετάσχει στις διαδικασίες εκλογής του νέου Αρχιεπισκόπου και να είναι και ο ίδιος υποψήφιος για το θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα.

Στις **16** Νοεμβρίου ο Τραπεζούντος είχε μια νέα συνάντηση με τον Αγγλο πρεσβευτή στην Αθήνα, Γουάτερλου (**Waterlow**) στην οποία του ανακοινώθηκε ότι δεν επιτρέπη η μετάβαση του στο νησί.

Στη συνάντηση του ο Τραπεζούντος διέψευσε στο βρετανό πρεσβευτή ότι ήταν υποψήφιος για τον Αρχιεπισκοπικό Θρόνο της Κύπρου και από την όλη συζήτηση κατέληξε στο συμπέρασμα (Ανάτυπον Τηλλυρίδη σελ. **585** και Τασούδη **232-238**) ότι η αγγλική Κυβέρνηση ήθελε στην Κύπρο έναν Αρχιεπίσκοπο στα μέτρα της "κάτω του μετρίου ή δούλον".

Το έγγραφο της συνομιλίας σύμφωνα με τους δυο συγγραφείς έχει ως εξής:

"Τη **16**η Νοεμβρίου **1937**.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Ηθελα να ομιλήσωμεν **d'une fason**

discrete. Επί τη βάσει των όρων αντηλλάξαμε προ ημερών ετηλεγράφησα εις το Λονδίνον και εις τη Κυβέρνησιν Κύπρου και υπεγράμμισα όσα μου είπατε. Αλλ' εν τω μεταξύ η κατάστασις μετεβλήθη, διότι ο Αρμοστής Κύπρου (Κυβερνήτης) εδημοσίευσε νόμους, δεν γνωρίζω αν εμάθετε τι περί τούτου.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ναι, κάτι έμαθον εξ ανακοινώσεων του Μητροπολίτου Κυρηναίας, λαβόντος τηλεγράφημα του Τοποτηρητού Μητροπολίτου Πάφου.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Κατά τον νόμον τούτον η υποψηφιότης περιορίζεται εις τους Κυπρίους μετά τη εκλογήν δε και προ της Ενθρονίσεως δέον να δοθή η έγκρισις της Κυβερνήσεως απaráλλακτα όπως εγένετο επί τουρκοκρατίας με το Μπεράτ (Βεράτιο).

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Το Μπεράτ εξεδίδετο μετά την ενθρόνισιν. Προ της ενθρονίσεως δε απλώς επισκέπτετο ο εκλεγείς τον Σουλτάνον και τον Μεγαλον Βεζύρην και αμέσως εγίνετο η ενθρόνισις. Επομένως δεν είναι το ίδιον, ότι και επί Τουρκοκρατίας. Οσον δ' αφορά εις τον περιορισμόν της υποψηφιότητος μόνον εις τους Κυπρίους, ουδεμία θα υπήρχεν αντίρρησις, εφόσον τούτο θα προήρχετο εξ αυτής ταύτης της Εκκλησίας Κύπρου και εφόσον θα υπήρχον εν Κύπρω οι κατάλληλοι διά τον επισκοπικόν θρόνον. Δυστυχώς, μετά τον θάνατον του Μητροπολίτου Κιτίου και τον αποκλεισμόν από της υποψηφιότητος των δυο επιζώντων ιεραρχών Κύπρου, του Μητροπολίτου Πάφου και του Μητροπολίτου Κυρηναίας, δεν υπάρχουν, καθ' όσον γινώσκω, οι κατάλληλοι διά τον θρόνον, εννοείται δε ότι η ανάδειξις απλού Αρχιμανδρίτου άνευ παρελθόντος και άνευ πλουσίας εκκλησιαστικής δράσεως εις Αρχιεπίσκοπον Αυτοκεφάλου Εκκλησίας είναι τι το ασύνηθες, ουδέ θα είχεν ούτος το προσήκον κύρος διά να επιβληθή ως αρχηγός Εκκλησίας, δεν γνωρίζω δε εάν και εις τον Αρμοστήν θα προσήκε τοιαύτη ενδεχομένη μετριότης, ως αρχηγός Εκκλησίας, άνευ ουδενός κύρους ή επιβολής.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Δεν υπάρχουν ουδέ εν τω εξωτερικώ κατάλληλοι διά τον θρόνον Κύπριοι Αρχιμανδρίται;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Νομίζω όχι.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Τότε περίεργον πως ο Αρμοστής έκαμε τοιούτον νόμον, αν και νομίζω ότι ο νόμος ούτος είναι προσωρινός διά μόνην την παρούσαν εκλογήν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Νομίζω ότι ακριβώς διά την παρούσαν εκλογήν δεν έπρεπε να γίνη τοιούτος νόμος, διότι εάν έζη ο αείμνηστος Μητροπολίτης Κιτίου και ήτο δυνατόν οι δύο επιζώντες Ιεράρχαι να ήσαν υποψήφιοι, θα υπήρχον τρεις καταλληλότατοι διά τον Αρχιεπισκοπικόν θρόνον και δεν θα υπήρχεν ανάγκη να ζητήσουν υποψηφίους έξωθεν αλλά τώρα;

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Φοβούμαι μη ο Αρμοστής έκαμε **fausse route**. Καίτοι είναι άνθρωπος πανέξυπνος όστις έχει πολλάς επιτυχίας εν Κύπρω.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Φοβούμαι αυτό το οποφον φοβείσθε.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Θα ήτο δυνατόν ίσως να εγίνετο Αρχιεπίσκοπος ο Σιναίου, περί του οποίου υπάρχουν καλαί πληροφορία παρά της πρεσβειας του Καΐρου.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ομολογουμένως ο Σιναίου είναι Ιεράρχης σώφρων και συνετός και διά τούτο ακριβώς εκλήθη ως τρίτον μέλος Συνοδικόν.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Νομίζω ότι υπάρχει και η ιδική σας υποψηφιότης.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Μάλιστα, μοι επρότεινον, αλλά την απέκρουσα.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Διατί;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Νομίζω ότι έχω κάποιαν χρησιμότητα διά το Οικουμενικόν Πατριαρχείον ιδία εν η θέσει διατελεί τούτο σήμεραν.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Περί τι κυρίως ασχολείσθε εν τη θέσει ταύτη;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Αντιπροσωπεύω το Οικουμενικόν Πατριαρχείον παρά τη Εκκλησία Ελλάδος.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Ναι, τούτο το γνωρίζω, όπως γνωρίζω ότι ασχολείσθε και περί έργα αγαθοεργίας.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ναι, τούτο εικάζετε εξ όσων κατά

το προ δεκαπέντε ημερών τέϊον σας, αντήλλαξα μετά της κυρίας **Noel** εξαιτησαμένης την συνδρομήν του ταμείου των Ανταλλαξίμων Κοινοτικών και Κοινωφελών Περιουσιών και την ανέγερσιν σχολής διά τους περί το κτήμα της πρόσφυγας (και ανέπτυξα το έργον και τον σκοπόν του Ταμείου τούτου).

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Εχετε ακόμη και άλλας ασχολίας;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Διαφόρους αποστολάς αίτινες μοι ανατίθενται υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, οίον εις την Αλβανίαν διά το εκκλησιαστικόν ζήτημα της Αλβανίας εις την Αντιόχειαν διά το εκκλησιαστικόν ζήτημα της Αντιοχείας.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Ναι, ήκουσα ότι εις την Αντιόχειαν είχατε μεγάλην επιτυχίαν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Εις τας συνόδους των Ορθοδόξων Εκκλησιών κλπ. αλλ' εκτός τού έργου τούτου το οποίον δεν επιτρέπεται να δεχθώ υποψηφιότητα διά τον Αρχιεπισκοπικόν Θρόνον Κύπρου, έχω την αρχήν εις όσα ζητήματα αναμιγνύομαι να κάμνω αφάιρεσιν της προσωπικότητος μου, ίνα μη παρέχω ουδέ πόρρωθεν την υποψίαν ότι προσωπικόν ελατήριον με άγει εις την τοιαύτην ή τοιαύτην λύσιν. Και αφού άπαξ ανεμίχθην εις το εκκλησιαστικόν ζήτημα της Κύπρου, δεν ήτο δυνατόν να αποδεχθώ υποψηφιότητα.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: (Επιδοκιμάζων): Τούτο είναι ορθόν. (Αλλ' εκ της όλης εκφράσεως του είχον συμπεράνει ότι ενδεχομένη υποψηφιότης μου μάλλον δεν θα ήτο αρεστή).

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Πάντως όμως θα ευρεθή ιεράρχης έξωθεν, όστις ως κατάλληλος διά την θέσιν, δεν θα ήτο άμα δυσάρεστος και εις την Κυβέρνησιν της Κύπρου.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Αλλά δυστυχώς ο νόμος εδημοσιεύθηκε. δεν ηξεύρω πως έκαμε τον νόμον τούτον ο Αρμοστής... (Είτα μετά διακοπήν). Περί του εκκλησιαστικού ζητήματος Κύπρου δεν ωμιλήσατε με τον στρατηγόν Μεταξάν;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Οχι. Περί του ζητήματος τούτου μόνον μετά του Οικουμενικού Πατριαρχείου συνεννοούμαι και από ετών κατ' εντολήν τούτου

εργάζομαι να πείσω τους Ιεράρχες Κύπρου, έχοντας πολλές και βασίμους αντιρρήσεις να εργασθώσιν όπως προαχθή το ζήτημα της εκλογής, ίνα μη η Εκκλησία Κύπρου διατελή επί μακρόν χρόνον ακέφαλος.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Εάν ο Αρμοστής υπεδείκνεεν εκ των εν Κύπρω Αρχιμανδριτών ένα ή δύο καταλλήλους, θα ήτο δυνατόν να χρησιμοποιήσητε την επιρροήν σας προς επιτυχίαν ενός εξ αυτών;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Τούτο δεν εξαρτάται εξ εμού τούτο εξαρτάται εκ της εκτιμήσεως την οποίαν θα είχε προς αυτόν κλήρος και λαός της Κύπρου.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Αλλά διά να τον προτείνη ο Αρμοστής θα ειπή ότι τον θέλει και ο λαός, ιδού και ο νόμος ο περιορίζων τας υποψηφιότητας μόνον εις τους κυπρίους εγένετο υπό του Αρμοστού διότι τον ήθελεν η μεγίστη μερίς του λαού.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Τουτο δεν το γνωρίζω. Γνωρίζω μόνον ότι οι Κύπριοι είναι επίμονοι εις τας εκτιμήσεις και τας ιδέας των. Άλλοτε επί δέκα έτη, από του 1910 συνεταιράττετο η Εκκλησία της Κύπρου ένεκα της διαφοράς αντιλήψεων και εκτιμήσεων, ως είχαν οι Κύπριοι περί τους υποψηφίους των.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Τούτο είναι ζήτημα χρημάτων (**c'est une question d'argent**).

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Δεν το γνωρίζω, αλλά δεν το πιστεύω (Μετά διακοπήν). Θα ήθελα να γνωρίζω εάν επιτρέπη η κάθοδος ημών εις Κύπρον.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Δηλαδή υμών και του Αρχιεπισκόπου Σιναίου;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Μάλιστα, διότι ως σας είπον και προ ημερών, διά την διενέργειαν της εκλογής κατά το Κανονικόν Δίκαιον απαραίτητος είναι η Σύνοδος τριών τουλάχιστον Επισκόπων.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Ο δημοσιευθείς νόμος λέγει **L'autorite ecclesiastique**. Ποια είναι **L'autorite ecclesiastique**;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Ο Καταστικός Χάρτης της εκκλησίας κύπρου ορίζει τις είναι **autorite ecclesiastique**. Είναι η Ιερά σύνοδος αποτελουμένη εξ

Επισκόπων.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Θα ηδύνατο να ορισθώσιν άλλοι Επίσκοποι;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Μάλιστα. Ηρκει μόνον να κληθώσιν ούτοι υπό της αρμοδίας εκκλησιαστικής αρχής της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας Κύπρου οίτινες είναι οι Μητροπολίται Πάφου και Κυρηνείας εις την αποκλειστικήν των δικαιοδοσίαν των οποίων υπάγεται το ζήτημα τούτο... Ιδία, παρακαλώ όσα ελέχθησαν περί των νόμων και περί περιορισμού της υποψηφιότητας, μεταξύ των Κυπρίων. Εχετε υπ' όψιν σας, ότι προκειμένου και περί διαδοχής του αειμνήστου Μητροπολίτου Κιτίου, οι Ιεράρχαι Κύπρου, δεν εύρισκον τον κατάλληλον μεταξύ των αρχιμανδριτών της Κύπρου.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Δεν δύναται να πληρωθή η μητροπολιτική έδρα Κιτίου αμέσως;

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Οχι. Διότι κατά τους ιερούς κανόνας διά να γίνη εκλογή Μητροπολίτου πρέπει να υπάρξει ο Αρχιεπίσκοπος και η Σύνοδος.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: (στρέψας τον λόγον προς την εν Λονδίνω παρουσίαν της Α. Μ. του Βασιλέως των Ελλήνων). Η Α.Μ. ο Βασιλεύς έχει πολλάς επιτυχίας εν Λονδίνω.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Είθε. Και είθε να είναι διά το καλόν της Ελλάδος.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Θα είναι διά το καλόν και των δύο χωρών.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Δια να καταλήξωμεν, θα ήθελα να γνωρίζω εάν εδόθη η άδεια της καθόδου ημών εις Κύπρον.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Οχι.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: Είναι καλόν ότι το μανθάνω. Επομένως δύναμαι να επαναλάβω τας εργασίας μου, τας οποίας διέκοψα επί τη προόψει της καθόδου μου εις Κύπρον.

ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ: Α. Οχι, θα παρακαλέσω να περιμένετε, έως ότου συνεννοηθώ και πάλιν μετά του Λονδίνου και της Κυβερνήσεως Κύπρου και θα έχω την

ευχαρίστησιν να συνομιλήσωμεν και πάλιν.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ: (Εγχειρόμενος προς αναχώρησιν).

Εν πάση περιπτώσει, ημείς επράξαμεν παν ό,τι εξηριτάτο εξ ημών διά την προαγωγήν του ζητήματος της Αρχιεπισκοπικής εκλογής Κύπρου τα λοιπά εξαρτάνται μόνον εκ της Βερεττανικής κυβερνήσεως.

Επί τούτω αποχαιρέτησα τον κ. Πρεσβευτή φιλικώτατα, προπεμφθείς υπ' αυτού μέχρι της κάτω θύρας της οικίας του συνομιλούντος μετ' εμού λίαν φιλικώς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ:

1). Οτι ο Πρεσβευτής δηλώσας την εκ της δημοσιεύσεως των νόμων επελθούσαν μεταβολήν της καταστάσεως ανέμενε να είπω και δη και με επροκάλει να είπω, ότι μετά την επελθούσαν μεταβολήν παραιτούμεθα της καθόδου εις Κύπρον, ίνα ούτε αποφύγη να ομολογήση ότι δεν εδόθη ακόμη άδεια της καθόδου, όπερ, βεβαίως θα ήτο εις βάρος των.

2). Οτι η Βρεττανική Κυβέρνησις και δη η Κυβέρνησις Κύπρου επιδιώκει ν' ανυψώση άνδρα κάτω του μετρίου και δούλον.

3). Οτι εις τούτο θα επεθύμει να έχη πλην της συνδρομής εκείνων εκ των εκλογέων οίτινες θα ήσαν όργανά της, και την βοήθειαν της Συνόδου εξ Επισκόπων ομοίας υποχειρίων της, εφ' όσον ημείς δεν θα ηθέλομεν δουλικώς να βοηθήσωμεν αυτήν εις τούτο, εν εσχάτη δε ανάγκη και, αν ηδύνατο, δεν θα εδίσταζε να ενεργήση την εκλογήν και άνευ Συνόδου.

Τις ίδιες απόψεις γύρω από τις σκέψεις της αγγλικής κυβέρνησης, ότι δηλαδή επιδίωκε την υποδούλωση της κυπριακής Εκκλησίας στην πολιτική εξουσία της, εξέφρασε ο Μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος και προς τον Οικουμενικόν Πατριάρχη με εμπιστευτική επιστολή του στις 20 Νοεμβρίου 1937.